

УДК 615.859:616.379-008.64

Курганська А. О.¹, Єрмолаєва А. В.²

¹студент, НУ «Запорізька політехніка»

²кандидат наук з фіз. виховання та спорту, доцент, НУ «Запорізька політехніка»

МОРАЛЬНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ

Лікарська таємниця (ЛТ) або медична таємниця (МТ) – інформація про стан здоров'я, яка стала відома про особу лікарю, обслуговчому персоналу, посадовим особам та службовому персоналу медичної

установи при здійсненні ними своїх професійних обов'язків. Відноситься до конфіденційної інформації.

До конфіденційної належить і медична інформація – свідчення про стан здоров'я людини, історію її хвороби, мету запропонованих досліджень і лікувальних заходів, прогноз можливого розвитку захворювання, зокрема й ризик для життя і здоров'я. Така інформація, а також дані про інтимне або сімейне життя особи – це лікарська таємниця [1].

Лікарська таємниця є ще одним важливим принципом медичної деонтології. Ще у клятві Гіппократа зазначено: «Щоб при лікуванні – а також і без лікування – я не побачив чи не почув стосовно людського життя з того, що не слід будь-коли розголошувати, я промовчу про те, вважаючи подібні речі таємницею». Лікар зобов'язаний цінувати довір'я хворого і виправдати його та зберегти у таємниці всі відомості, отримані від нього. Цей принцип не лише можна, але і необхідно порушити, якщо збереження таємниці призведе до заподіяння шкоди як хворому, його родичам, так і суспільству загалом.

Медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та її результати, інтимну і сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків.

У етичному кодексу українського лікаря розглянути питання конфіденційності – нерозголошення лікарем професійної та приватної інформації без дозволу пацієнта.

Стаття 17. При здійсненні своєї діяльності лікар повинен забезпечувати конфіденційність і зберігати лікарську таємницю [3]:

➤ Лікар не має права розголошувати без дозволу пацієнта чи його законного представника відомості, отримані в ході обстеження та лікування, а також сам факт звертання за медичною допомогою.

➤ Усі відомості, передані лікареві пацієнтом, в особистій бесіді, а також дані його обстеження заносяться в спеціальні медичні карти і є конфіденційними.

➤ Лікар зобов'язаний вживати всіх необхідних заходів щодо збереження і нерозголошення медичної таємниці, а також конфіденційності інформації про пацієнта на електронних носіях.

➤ Лікар (медичний працівник) не має права розголошувати медичну інформацію навіть після смерті пацієнта, за винятком випадків професійних консультацій чи обставин, передбачених законом.

➤ При використанні інформації, що становить лікарську таємницю, в навчальному процесі, науково-дослідній роботі, в публікаціях повинна бути забезпечена анонімність пацієнта.

➤ Представлення пацієнта (колишнього пацієнта) на наукових конференціях, у наукових публікаціях, у засобах масової інформації є етичним лише за умовами, що та у письмовій формі дає добровільну згоду на таке представлення.

Варто зазначити, що правила використання відомостей, що стосуються лікарської таємниці – інформації про пацієнта, на відміну від медичної інформації – інформації для пацієнта, встановлюються статтею 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я та частиною третьою статті 46 Закону України «Про інформацію» [2].

Відповідно до статті 40 Основ законодавства України про охорону здоров'я, медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості.

Порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законодавством України [3].

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію несуть особи, винні у використанні і поширенні інформації стосовно особистого життя громадянина без його згоди особою, яка є власником відповідної інформації внаслідок виконання своїх службових обов'язків (ст. 47 Закону України «Про інформацію»).

Правові норми щодо лікарської таємниці – медичні працівники та інші особи не мають права розголошувати дані, що стали відомі їм у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків: про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну і сімейну сторону життя громадянина, крім передбачених законодавчими актами випадків [3].

Законодавство України передбачає відповідальність за порушення правил щодо розголошення лікарської таємниці. Зокрема, відповідно до статей 145 та 132 Кримінального кодексу України, кримінальними діями визнають [2]:

- умисне розголошення лікарської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних чи службових обов'язків, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки;
- розголошення службовою особою медичного закладу, допоміжним працівником, який самочинно здобув інформацію, або

медичним працівником відомостей про проведення медичного огляду особи на виявлення зараження ВІЛ чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, або захворювання на СНІД та його результатів, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням службових або професійних обов'язків.

Висновки. Інститут лікарської таємниці виконує важливу функцію як у приватноправових, так і в публічно-правових відносинах, оскільки захищає як приватні інтереси кожної конкретної особи, так і охороняє суспільне здоров'я, інтереси суспільства загалом. Обстоюючи свободу особи, її право на конфіденційність особистого, ми не повинні забувати про здоров'я тих, хто нас оточує, та суспільну безпеку.

Інформаційна діяльність – це завжди балансування, зокрема балансування між правом суспільства знати інформацію і правом особи на приватне життя. Право на приватне життя, зокрема на таємницю про стан свого здоров'я, зазвичай перемагає – окрім випадків, коли дотримання такого права загрожує суспільству.

Отже, знання юристів та медиків про особливості морально-правових аспектів щодо питання збереження лікарської таємниці дуже важливі. На нашу думку, причинами порушення лікарської таємниці є : незнання законодавства та нерозуміння шкоди, яку можна завдати якщо порушувати принцип конфіденційності. Прогалини в освіті медиків потрібно вирішувати вже під час навчання в університеті, пізніше на курсах підвищення кваліфікації та науково-практичних конференціях. Варто погодитися з тими фахівцями, які наполягають на створенні та прийнятті Медичного кодексу України, в якому детально були б врегульовано питання щодо лікарської таємниці. Можливо, це підвищило б ефективність даного інститут без страху майбутніх помилок.

Внаслідок неефективної судової практики в нашій державі, прослідковуються певні недосконалості законодавства, тому кримінальне законодавство пропонуємо трішки удосконалити наступним шляхом прийняття відповідних змін до законодавства України, що містили б вичерпне визначення поняття «лікарська таємниця» (ст. 40 «Лікарська таємниця» Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» не містить такого визначення); внесення змін до статті 145 Кримінального Кодексу України в частині підвищення розмірів санкцій за незаконне розголошення лікарської таємниці.

Список використаних джерел

1. Соловйова К. О., Андріанова Ж. І. Лікарська таємниця: деякі аспекти правового регулювання : thesis. 2016. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/5628>
2. Кузмичова Є. В. Лікарська таємниця у кримінальному процесі України. *Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ*. 2019. № 2 (63). С. 61–67.
3. Шатковська І. Лікарська таємниця як об'єкт правового регулювання. Моральні аспекти. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 12 (168). С. 109–111.